

Vaikuttavuutta lastensuojeluun sosiaalityöntekijöiden vuorovaikutustaitoja vahvistamalla (Taitava) (2023–2024)

Sosiaalityöntekijän vuorovaikutustaidot ovat edellytys laadukkaalle ja vaikuttavalle asiakastyölle: luottamuksen rakentumiselle, kuulluksi tulemisen kokemukselle, sovittuun toimintaan sitoutumiselle ja todelliselle osallisuudelle. Tästä huolimatta asiakastyössä keskeisiin vuorovaikutustaitoihin ja niiden tutkimusperustaiseen kouluttamiseen on kiinnitetty toistaiseksi Suomessa vain vähän huomiota.

Tämän VTR-hankkeen tavoitteena on tuottaa jäsenitys lasten ja perheiden sosiaalityössä tarvittavista vuorovaikutustaidoista ja konkreettista hyödynnettävää tietoa siitä, millä keinoilla näitä taitoja voidaan parhaiten edistää. Tutkimushanke on ensimmäinen Suomessa toteutettu systemaattinen arviointi sosiaalityöntekijöiden vuorovaikutustaidoista, ja sen lopputuloksena syntyy näyttöön perustuva täydennyskoulutus- ja valmennuspaketti hyödynnettäväksi lapsi- ja perhesosiaalityössä ja myös laajemmin sosiaalityössä ja sen opetuksessa.

Hanke koostuu kolmesta osasta: (1) vuorovaikutustaitojen jäsentäminen ja niiden kehittämistarpeiden kartoitus, (2) koulutuksen kehittäminen, ja (3) arviointitutkimus koulutuksen toteuttamiskelpoisuudesta ja vaikuttavuudesta. Koulutuspaketin toteuttamiskelpoisuutta ja vaikuttavuutta arvioidaan moniaineistoisesti ja -menetelmäisesti.

Hankkeen päätutkimuskysymykset ovat:

Vaihe 1: Millaiset sosiaalityöntekijän vuorovaikutustaidot ovat olennaisia vaikuttavassa lasten ja perheiden sosiaalityössä? Millaisia näkemyksiä palvelunkäyttäjillä ja työntekijöillä on näiden taitojen kehittämistarpeista?

Vaihe 2: Millaisia ydinelementtejä näitä vuorovaikutustaitoja vahvistavaan, motivoivaan haastatteluun nojautuvaan koulutukseen tulee sisällyttää? Millä tavoin ulkomailla kehitetty koulutus voidaan adaptoida Suomeen? Miten koulutusta tulee optimoida esitestauksessa saatujen havaintojen perusteella?

Vaihe 3: Kuinka hyväksyttävä ja toteuttamiskelpoinen hankkeessa kehitetty koulutus on ja missä määrin sillä saavutetaan kestävää positiivista muutosta vuorovaikutustaidoissa? Millaisten prosessien kautta onnistunut vuorovaikutustaitojen muutos tapahtuu? Millaisilla tutkimusmenetelmillä voidaan arvioida sosiaalityöntekijöiden vuorovaikutustaitoja vertailukelpoisesti ja luotettavasti?

Tutkimuksen tieteellinen uutuusarvo liittyy vuorovaikutustaitojen syvälliseen analyysiin, näyttöön perustuvan koulutuspaketin rakentamiseen ja sosiaalityön arviointitutkimuksen metodologiseen kehittämiseen. Tutkimus tuottaa suomalaisen palvelujärjestelmän kannalta välittömästi hyödynnettävissä olevaa, mutta myös kansainvälisesti arvokasta uutta tutkimustietoa siitä, miten sosiaalityöntekijöiden vuorovaikutustaitoja voidaan kestävästi vahvistaa työn ohessa ja perustutkinto-opinnoissa toteuttamiskelpoisilla ja innovatiivisilla menetelmillä.

Tutkimuksessa hyödynnetään sosiaalityön käytäntötutkimusta ja arviointitutkimusta yhdistävää lähestymistapaa, joka ei ainoastaan paranna koulutuskokonaisuuden vaikuttavuutta, vaan tarjoaa myös mahdollisuuden mallintaa uudenlaista akateemisen tutkimuksen ja käytännön kumppanuussuhdetta. Käytännön yhteistyökumppanit osallistuvat koulutuspaketin kehittämiseen sekä tutkimustulosten tulkintaan ja niiden viemiseen takaisin käytäntöön. Hankkeessa pilotoidaan Helsingin kaupungin kanssa tutkimusvetoista uramalliohjelmaa, jossa sosiaalityöntekijä käyttää 30 % työajastaan tutkimushankkeessa työskentelyyn.

Tutkimus toteutetaan konsortiohankkeena ja se perustuu Helsingin, Jyväskylän ja Tampereen yliopistojen yhteistyölle. Helsingin yliopistossa tutkimushanke sijoittuu sosiaalityön tieteenalan yhteydessä toimivaan Helsinki Practice Research Centreen (HPRC), joka toimii myös koulutuspaketin kotipesänä vastaten sen jatkokehittämisestä ja levittämisestä. Jyväskylän yliopistossa hanke sijoittuu sosiaalityön tieteenalalle, Tampereen yliopistossa sosiaalipsykologian tieteenalalle. Keskeinen kansainvälinen yhteistyötaho on Cardiffin yliopistossa Isossa-Britanniassa toimiva CASCADE - Centre for Children's Social Care Research and Development.

Koulutus ja sitä koskeva tutkimus toteutetaan yhdellä tutkimuspaikkakunnalla (Helsingin kaupungin lasten ja perheiden sosiaalityö), jotta koulutuksen sisältöjä, materiaaleja ja toteutustapaa voidaan kehittää ja hioa huolellisesti, ennen kuin sen toimivuutta testataan uusissa käyttöympäristöissä. Kehittämistyö tehdään tiiviissä yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden ja heidän esihenkilöidensä sekä kokemusasiantuntijoiden kanssa. Tällä varmistetaan tulosten käytäntörelevanssi ja toteuttamiskelpoisuus jo koulutuspaketin kehittämisvaiheessa.

Hankkeen yhteistyökumppaneita ovat Helsingin kaupunki, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca, Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö (Itla), Kasper – Kasvatus- ja perheneuvonta ry ja Osallisuuden aika ry.